

T Á R C A.

J E L E N T É S

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA
ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1914. ÉV MÁSODIK NEGYEDÉBEN.

I.

A nyomtatványi osztály anyaga az elmúlt negyedévben köteles példányokban 2473 drb nyomtatvánnyal, ajándék útján 443 drb, vétel útján 372 drb, áttétel útján 4 drb, összesen 3292 drb nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezenfelül köteles példányok címén beérkezett: alapszabály 299 drb, falragasz 1381 drb, gyászjelentés 1737 drb, hivatalos irat 179 drb, műsor 273 drb, perirat 3 drb, szinlap 1612 drb, zárszámadás 1540 drb, különféle 740 drb, összesen 7764 drb apró nyomtatvány. Vásárlásokra 2828·98 kor.-t, 1014·85 márkát és 45 holl. frtot fordítottunk.

Ajándékokkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát: BARANYAI Béla, BERDE Béla, gr. BERÉNYI János, Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze, CSATHÓ János, Nagyenyed (323 drb.) CUGNET Ch. Dunamelléki ref. egyházkerület (2 drb), Egyetemi földrendési observatorium, «Előre» kiadóhivatal New-York, ENYVVÁRI Jenő, Erdélyi Múzeum Egylet Kolozsvár, FEJERPATAKY László, br. FEJÉRVÁRY Géza, Földmívelésügyi minisztérium, FRAKNÓI Vilmos (3 drb), GAMBOA Ignazio Hortun, GULYÁS Pál (8 drb), GYÖRY Tibor (3 drb), Herdersche Verlags-handlung Freiburg, Izr. magyar irodalmi társulat (2 drb), Ő Fens. JÓZSEF főherceg (26 drb), Joubert Joseph Angers, Képviselőházi iroda (2 drb), Képviselőházi könyvtár, Kereskedelemügyi minisztérium, Kunstgewerbemuseum Prag, Landesregierung für Bosnien u. Herz. Sarajevo, Library of Congress Washington (4 drb), Loosz István Szabadka, LUKASZ József (3 drb), M. Kir. Kereskedelmi Múzeum (2 drb), M. kir. központi statiszt. hivatal, Magyar könyvszemle szerkesztősége, Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósága, Magyar Tudományos Akadémia (10 drb), Ministère de l'instruction publique Paris, Miniszterelnökség, Museum of fine arts Boston, Orsz. magyar gazdasági egyesület, Pécs-baranyamegyei

múzeum-egyesület Pécs (2 drb), Phys.-med. Gesellschaft zu Würzburg, PROCHASKA Antal Krakó, REMÉNYI Antal hagyat., Rendőrfőkapitányság, RITÓÓK Emma Mátyásföld, South American Museum Cape Town, Statist. Zentral-Kommission Wien (4 drb), Br. SZALAY Imre (2 drb), SZEGHEŐ Gábor (2 drb), Székesfővárosi vegyészeti és élelmiszervizsgáló intézet, SZENTESY Alfonz, Tudományegyetemi könyvtár, Tudományegyetemi növénykert, VAJDA Viktor, Vallás és közokt. miniszterium, VELICS Antal, Veszprémvármegyei múzeum-bizottság Veszprém, ZAMBRA Alajos.

A vásárolt könyvek közt említésre méltó nevezetesebb szerzemény ebben a negyedévben nem volt.

A könyvtár helyiségében az elmúlt negyedévben 6454 egyén 13510 kötet nyomtatványt használt, kölcsön útján pedig 873 egyén 1300 kötetet vitt ki házi használatra.

A lefolyt negyedévben 2348 művet osztályoztunk s ezekről 3318 cédula készült. Kötés alá 788 művet 965 kötetben küldtünk. Az inkunabulumok közül 40 művet 44 kötetben küldtünk kötés alá.

A köteles példányok átvételére berendezett helyiségbe 1132 drb csomag érkezett, ugyaninnen 553 levelet és 520 reklamálást expedáltak.

Az 1897. XVI. t.-cikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosokkal szemben 4 esetben indítottunk peres eljárást.

II.

A hirlapiár az 1914. év II. negyedében köteles példányok útján 565 évfolyam 24,485 számával gyarapodott (ebből 246 évf. 5,780 szám a törvényszabta nyomdai kimutatás nélkül, számonként érkezett); ajándék útján 9 évf. 940 számával, más osztályból áttétel útján 7 évf. 2,184 sz., vásárlás útján (118 kor. 40 fill.) 9 évf. 243 számával; mindössze tehát 590 évf. 28,852 számával.

Ebből ajándék: FELEKY Charlestól (New-Yorkból) az Amerikában megjelenő magyarnyelvű vagy magyar érdekű lapok (Amerikai Magyarország; Akroni Ujság; a South-Bethlehemben megjelenő A Hét s folytatólag a többiek); BAJZA Józseftől horvát politikai lapok; PÖSEL Istvántól: Neue Freie Presse; MADARASSY Lászlótól: Nyugat; KEMÉNY Józseftől: Policiszki Glasnik (Belgrád, 1898); szerkesztőségektől: Szlavoniai Magyar Ujság (Eszék), Hlada Dalmacija (Zára), Terdjiman (Bakcsiszeráj), Canadai Magyar Farmer (Winnipeg), Függetlenség (Trenton), Magyar Ujság (Detroit), Szabadság (Cleveland). Vásárlás: Ofner

Zeitung 1798 (RANSCHBURG Gusztávtól, 10 kor.); Hasznos Mulattató 1908/9 és Lányok Lapja 1909/1910; (WACHTEL Gyulától 12 K 40 f.); Nyugat 1908—13. (STEMMER Ödöntől, 96 K).

Az évnegyed folyamán 805 olvasó 1147 hirlap 1630 évfolyamát 2052 kötetben használta (148 kötetet a Szentkirályi-utcai raktárból kellett ide szállítanunk); ebből házon kívül 33 olvasóra 44 hirlap 73 évfolyama jutott 134 kötetben.

Átnéztük 411 évf. 22.160 számát. Céduláztunk 488 évfolyamot (köztük 39 új lapot). Beköttettünk 112 kötetet. Ezenfelül a rendes folyómunkák is zavartalanul folytak.

III.

A kézirtár az 1914. év második negyedében ajándék útján 33 kötet újkori kézirtattal, vétel útján 1 kötet középkori és 64 kötet újkori kézirtattal, 590 irodalmi levéllel, 3 irodalmi analektával és 9 kötet zenei kézirtattal, áttétel útján 2 kötet zenei kézirtattal, összesen 702 drb-bal gyarapodott. Vételre 1410 koronát és 1600 márkát fordítottunk.

Ajándékozók voltak DEÁK Geyza, a Folklore Fellows magyar osztálya, HARSÁNYI István és NOVÁK Sándor.

A szerzett anyag legbecsesebb darabja PEURBACH György humanista «Trattatto della geometria» c. VITÉZ János felszólítására készült munkája, mely ábrákkal díszített kodexet egy külföldi antikváriustól szereztünk meg. Megszereztük továbbá gr. SZÉCHÉNYI István «Politikai programtöredékek»-jének cenzurái példányát s LÁSZLÓ Károlynak KOSSUTH egykori titkáranak naplóját egyéb irataival és jegyzeteivel együtt. Az irodalmi levéltár CSONTOSI János levelezésében nyert tekintélyes gyarapodást.

A Folklore Fellows magyar osztálya elhatározta, hogy magyarországi népköltési gyűjtésének eredményét a Múzeum könyvtárában fogja elhelyezni. Részint vétel, részint ajándék útján 51 ilyen természetű kötet került a kézirtárba a sárospataki és egri gyűjtés eredményeképen.

Az évnegyed folyamán 91 kutató 241 kézirtatot és 1233 levelet használt. Kikölcsönöztünk 10 esetben 21 kézirtatot.

IV.

A levéltár gyarapodása a következő: vétel útján 437, ajándékozással 155, a könyvtár nyomtatványi osztályából való áttétellel 14482,

összesen 15074 darab. Ezek közül eredeti középkori oklevél 19, másolat 1, újkori irat 14834, címereslevél 7, 1848—49-es és emigrációs irat 7, nyomtatvány 116, céhírat 125, gyászjelentés 30 drb. A vásárolt darabok vételára kitett 2829 koronát és 21875 márkát; az ajándékozók nevei FABRICIUS Endre és ROTT Jenő.

Az újonnan szerzett darabok közt említésre méltók Nagy FRIGYES porosz királynak 1744—1751 közt kelt levelei Dabasi HALÁSZ Zsigmondhoz, a porosz huszárság szervezőjéhez, továbbá KOSSUTH Lajosnak 1849 május 26-án BEMhez írt levele, mely azon levelek közé tartozik, amelyeknek eredetijét megsemmisülteknek tartotta az irodalom.

A címeres levelek csoportja a következő darabokkal gyarapodott: 1. 1591 február 19 Gyulafehérvár, BÁTHORI Zsigmond címeres nemesítő levele Dicsőszentmártoni SZABÓ másként BÉRES János részére, eredeti. 2. 1608 december 4. Pozsony. II. MÁTYÁS címeres nemesítő levele HALÁSZ Márton és gyermekei részére, eredeti. 3. 1625 november 1 Sopron, II. FERDINÁND címeres nemesítő levele CHIUHO Péter és családja részére, eredeti. 4. 1628 december 3. Bécs, u. azé SZOKACZ György, neje és gyermekei részére, eredeti. 5. 1643. július 4. Bécs, II. FERDINÁND címeres nemesítő levele BARTÓK István és testvérei részére, eredeti mellékletekkel. 6. 1654. július 8. u. azon királyé BOROS Gergely és fiai részére, eredeti. 7. 1673 szeptember 27 Gyulafehérvár, APAFI Mihály címeres nemesítő levele Váradi SZABÓ György, fiai és neje részére, eredeti.

A családi levéltárak anyagának gyarapodása ez volt: FEJÉRPATÁKY László elhelyezett családi iratainak kiegészítésére 3 darabot, PREGARDT-PAUR Lajos 6 XIX. századi iratot, 2 nyomtatványt, 1 fényképet; Soós Elemér VÁRADY Mihálynak 1662—1691 közt írott naplóját, SZÉCHÉNYI Béla gróf 21 levelet.

A levéltár személyzete a negyedév folyamán feldolgozta az évi szaporodást, a CSÁKY grófok löcsei nagy levéltárának rendezésében eljutott a lajstromozott és lajstromozatlan iratok rendezéséig, úgy hogy a levéltár rendezése az ősz folyamán teljesen elkészülhet, elvégezte továbbá a Soóvári Soós család levéltárának revideálását s ALMÁSSY Pál iratainak lajstromozását; a középkori oklevelek cédulázása mintegy harmadfélszáz darabbal jutott előbbre.

Az osztály darabjaiból 55 kutató használt 12010 oklevelet, 7 ténnyen kikölcsonőztetett 67 darab.